

Advies van het Europees Comité van de Regio's — Indicatoren voor territoriale ontwikkeling — Het bbp en verder

(2016/C 120/05)

Rapporteur: Catuscia MARINI (IT/PSE), voorzitter van de regio van Umbrië

BELEIDSAANBEVELINGEN

HET EUROPEES COMITÉ VAN DE REGIO'S,

Een politiek debat over het bbp en verder

1. Belangrijk is een strategische aanpak van beleidsvorming waarin gemeenschappelijke doelstellingen worden gedefinieerd die gebaseerd zijn op gedeelde waarden en waarin maatregelen in kaart worden gebracht om die doelstellingen te verwezenlijken. Op die manier zullen de door de herziening halverwege van de strategie Europa 2020 en van het financieel kader 2014-2020 geboden mogelijkheden kunnen worden aangegrepen en ook zou die herziening kunnen resulteren in een significant betere governancestructuur die alle bestuursniveaus omvat.
2. Een op feitenmateriaal gebaseerde aanpak van overheidsbeleid —anticiperen op en meten van het effect van beleidsopties — is essentieel voor aanvaarding door de mensen van samenhangende beleidsbesluiten.
3. Wat de discussie over het meten van vooruitgang in onze samenleving betreft, dient de aandacht te worden gevestigd op de nauwe verbanden tussen meting, perceptie en maatregelen. Die maatregelen moeten toekomstgericht worden gekozen op basis van in brede kring gedeelde maatschappelijke waarden.
4. Maatregelen of in termen van indicatoren uitgedrukte doelstellingen kunnen nooit een duidelijk geformuleerde politieke strategie vervangen. Zij blijven dus middel en geen doel, d.w.z. zij zijn middelen voor de tenuitvoerlegging van strategische doelstellingen.
5. De discussie over „Indicatoren voor territoriale ontwikkeling — Het bbp en verder” is derhalve van politieke aard en daarom moet worden uitgegaan van een participatieve en democratische omschrijving van strategische doelstellingen voor de huidige en komende generaties die een breed draagvlak vindt in de politieke actie van een samenleving.
6. In dit verband moeten de huidige methoden voor policy-steering op EU-niveau verder worden verbeterd om meer actuele en volledige gegevens te krijgen die beter aansluiten bij de realiteit, en ook dient er een passende, uniforme methode te worden ontwikkeld voor de inclusie van economische, sociale en milieu-aspecten in de analyse van de situatie.
7. Alle bestuursniveaus in de Unie moet worden betrokken bij deze discussie over de toekomstige benchmarks ten behoeve van duurzame ontwikkeling en cohesie in de EU, die verder gaan dan het bbp alleen.
8. Het Comité wijst erop dat de behoefte aan en de mogelijkheden en de gevolgen van reeds beproefde en op subnationaal niveau gebruikte aanvullende benchmarks, indicatoren en methoden eerst grondig in kaart moeten worden gebracht. Er is voldoende tijd voor grondige analyses ten behoeve van de discussie over de volgende programmeringsperiode.
9. Beseft dient te worden dat de territoriale kloof in Europa steeds breder wordt op onder meer het gebied van overheids- en particuliere investeringen, innovatie, digitale diensten, productiviteit, werkgelegenheid, armoedebestrijding, sociaal welzijn, demografische ontwikkeling en bevolkingsdichtheid. De Commissie wordt verzocht, hier rekening mee te houden bij de evaluatie van EU-beleid en het ontwerp van nieuwe beleidsinstrumenten.
10. Het CvdR kan stellig deelnemen aan deze discussie en daarin de positie van de lokale en regionale overheden (LRA) naar voren brengen en aanzienlijk bijdragen aan het vaststellen van een methode voor evenwicht tussen economische, sociale en milieu-informatie en die, als referentie voor de financieringsbesluiten, van groot belang voor de LRA zou kunnen zijn.

11. Met het oog op de volgende programmeringsperiode, na 2020, moet de Commissie zo spoedig mogelijk een diepgaande discussie met de LRA opstarten over de toekomstige beleidsdoelen in dit verband en over de indicatoren die nodig zijn om vooruitgang te meten. Gegeven haar mededeling van 2009 en de laatste ontwikkelingen wordt zij verzocht om een routekaart voor „het bbp en verder” te maken.

Naar een methode ter aanvulling op het bbp om EU-beleid te centreren

12. Het bruto binnenlands product (bbp) is inderdaad een eenvoudige, ongecompliceerde en lineaire indicator die gebaseerd is op een duidelijke methodologie waardoor tal van relevante macro-economische maatregelen in de tijd en tussen landen en regio's kunnen worden vergeleken. Het bbp is derhalve een nuttig instrument voor de allocatie van middelen.

13. Het bbp is evenwel geen nauwkeurige indicator voor het vermogen van een samenleving zaken aan te pakken als klimaatverandering, efficiënt gebruik van hulpbronnen en regionale competitiviteit, levenskwaliteit, vergrijzing, maatschappelijke inclusie, specifieke geografische kenmerken, inkomstenverdeling, geografische spreiding van hulpbronnen en economische groeifactoren. Maar, zoals opgemerkt door lokale en regionale vertegenwoordigers, behoren deze kwesties wel tot de hoofdzorgen van de burgers.

14. Daarom is het Comité ingenomen met de talrijke initiatieven op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau voor de vaststelling van andere indicatoren dan het bbp alleen voor het meten van vooruitgang. Dat kan bijdragen tot de ontwikkeling van Europese indicatoren die een beeld geven van de situatie in de lidstaten, ook op lokaal en regionaal niveau.

15. Het CvDR pleit voor een alternatief gebruik van de menselijke ontwikkelingsindex, met indicatoren die betrekking hebben op een lang en gezond leven, onderwijs en een behoorlijke levensstandaard, aan de hand van een methode die is toegesneden op het kader van de Europese Unie, naar voorbeeld van de VN en hun ontwikkelingsprogramma.

16. Er zijn opmerkelijke vorderingen gemaakt door Eurostat in het kader van „het bbp en verder” bij het meten van de vooruitgang op het gebied van „levenskwaliteit”, „huishoudelijke economie” en „duurzaam milieu”.

17. Niet alle regio's en steden beschikken over de nodige bevoegdheden, middelen en administratieve capaciteit voor het ontwerpen van doelstellingen. Daarvoor moeten oplossingen komen met inbegrip van een meer kwalitatieve „path-to-change”-aanpak, waarbij de richting van de verandering, d.w.z. of regio's en steden positief bijdragen aan de nationale en Europese doelstellingen, belangrijker is dan het bereiken van bepaalde doelstellingen. Daardoor zouden de LRA vooruitgang kunnen boeken in een tempo dat overeenkomt met hun potentieel en capaciteiten.

18. De indicatoren die worden gekozen voor gebruik door de lokale, regionale, nationale en Europese autoriteiten voor het opstellen en uitvoeren van het EU-beleid en het meten van de vooruitgang bij de verwezenlijking van gemeenschappelijke doelstellingen moeten echter wel uniform en consistent zijn.

19. Het Comité herinnert eraan dat niet alle soorten methodieken, doorgaans ingedeeld door de onderzoeksgemeenschap in bbp-vervangende-, bbp-bijstellende en bbp-aanvullende methoden, even geschikt zijn als een voor de hele EU geldende „bbp en verder”-methode voor het meten van de stand van zaken en vorderingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

20. Met betrekking tot het regionaal beleid van de EU herhaalt het Comité dat territoriale cohesie economische en sociale samenhang aanvult en daarom niet alleen gemeten kan worden met een economische indicator. Maar het is het met de Commissie eens dat iedere methode om het bbp te vervangen door economische indicatoren van het werkingsgebied uit te sluiten ongeschikt is voor uniforme metingen van vooruitgang op weg naar gemeenschappelijke doelen.

21. Het CvDR stelt voor dat het nauw blijft samenwerken, met name met de OESO, in verband met initiatieven zoals „Hoe is het leven in uw regio?”, dat een eenvoudig te begrijpen instrument is, alsook een meer holistische aanpak voor het meten van vooruitgang op lokaal en regionaal niveau. Maar in het kader van een meerjarenstrategie voor Europa is het ertegen gekant om vooruitgang te meten op basis van een ranking die slechts aan de hand van één enkel criterium wordt opgesteld. Verscheidene regio's hebben interesse getoond voor de index betreffende verhoging van de levensstandaard (Better life Index) van de OESO en vooral voor de daartoe gebruikte indicatoren. Met die laatste kan de regionale ontwikkeling niet worden gemeten, maar die geven wel een idee over de levenskwaliteit van de mensen in die regio's. Zij zouden als basis kunnen dienen voor de formulering van toekomstige doelstellingen en strategieën op lokaal en regionaal niveau.

22. Methoden om te proberen om het bbp bij te stellen door traditionele economische-prestatie metingen aan te vullen met sociale en milieufactoren kunnen later worden onderzocht voor het modelleren of simuleren van de economische, sociale en milieu-effecten van beleidsmaatregelen. Overigens wordt er in 40 OESO-landen in dit verband reeds gebruikgemaakt van de „Social Progress Index”.

23. Er moeten dringend vergelijkbare statistische gegevens beschikbaar komen over de lokale en sublokale niveaus. Ook dient de bestaande classificatie van OESO en Commissie voor stad en platteland te worden omgezet in Eurostat-categorieën, die samen met betrouwbare informatie uit de praktijk nuttig kunnen zijn voor zowel beleidsvorming als beleidsevaluatie op EU-niveau.

24. Er is onvoldoende kwantitatieve informatie voorhanden over de verschillende EU-regio's met specifieke territoriale kenmerken — met name geografische, ecologische, economische en sociale kenmerken — die bepalend zijn voor hun ontwikkeling. Dit geldt vooral voor de ultraperifere gebieden. Het CvdR stelt voor dat Eurostat de territoriale categorieën overneemt die in het Verdrag zijn gedefinieerd, zoals „ultraperifere gebieden”, op basis waarvan statistieken worden opgesteld die kunnen bijdragen tot de noodzakelijke aanpassing van het beleid en de maatregelen van de EU aan de specifieke situatie in een regio.

25. Het CvdR is ingenomen met de werkzaamheden van de Commissie op het gebied van de aanpassing van het bbp middels de bijzonder succesvolle uitbreiding van de nationale rekeningen tot sociaal- en milieugebied. Wel vestigt het de aandacht op theoretische problemen en het denkwerk dat nodig is om sociale aspecten in geld uit te drukken, vooral wanneer het gaat om regionale en gemeentelijke rekeningen. Ook betwijfelt het of de resultaten van een dergelijke gecompliceerde operatie gemakkelijk aan het publiek kunnen worden uitgelegd.

26. Het steunt daarom methoden ter aanvulling van het bbp bij het meten van vooruitgang in de richting van gemeenschappelijke strategische doelstellingen, omdat dergelijke methoden de multidimensionele werkelijkheid erkennen door de verschillende aspecten van welzijn op economisch, sociaal en milieugebied mee te meten met behulp van een beperkt aantal indicatoren.

27. In dit verband is de meest geschikte methode voor beleidsvorming op elk bestuursniveau er een die bestaat uit alomvattende metingen van welzijn. D.w.z. inclusief economische kwesties (onder meer productiviteit, innovatie, uitvoer), arbeid (onder meer werkgelegenheidscijfers en indicatoren voor de kwaliteit van het werk), milieukwesties (onder meer de energie-intensiteit en -efficiëntie van de economie, beschermde natuurgebieden en biodiversiteit, het aandeel van hernieuwbare energie, CO₂-uitstoot), demografische kwesties (met inbegrip van indicatoren die betrekking hebben op de demografische situatie en ontwikkeling), maatschappelijke inclusie (onder meer mensen voor wie armoede of sociale uitsluiting dreigt, inkomensverdeling) en territoriale kwesties (waaronder toegankelijkheid, draagkracht).

28. Bovendien zouden vooral indicatoren moeten worden gebruikt waarmee de mogelijke effecten van de beleidsuitvoering kunnen worden gemeten en dan met name de resultaten en de kosten. In het geval van ultraperifere gebieden is het vooral noodzakelijk om gegevens over bepaalde tekorten en ongunstige omstandigheden te verzamelen, die in overweging moeten worden genomen voordat er beleidsmaatregelen worden vastgesteld en uitgevoerd.

29. Daarom stelt het Comité voor dat alle EU-organen door samen voort te bouwen op de waardevolle werkzaamheden van het Europees systeem voor strategische en beleidsanalyse (Espas) Europese trends bijhouden en navolgen. Dit zou een systeem voor vroegtijdige waarschuwing moeten zijn, en dat voor alle overheidsniveaus betreffende economische, sociale of milieutrends van Europees belang die een effect zouden kunnen hebben op strategische doelstellingen of een aanpassing van strategische prioriteiten vereisen.

Herziening van de Europa 2020-strategie en de toekomst van het cohesiebeleid

30. Bij de herziening van Europa 2020 zijn er een aantal doelstellingen met hoofdindicatoren geformuleerd. Ook werd uitdrukking gegeven aan het belang om de data over economische groei (bbp) aan te vullen met andere economische, sociale, demografische en milieu-indicatoren om duurzame vooruitgang te meten. Dat is tevens op de subnationale niveaus van belang.

31. Het vaststellen van de doelstellingen van Europa 2020 en de selectie van de indicatoren voor het meten van de vorderingen ermee was in hoge mate een „top-down“-operatie, zonder veel oog voor de specifieke lokale en regionale situatie. In het Cohesiebeleid bestaat echter wel erkenning van uiteenlopende territoriale behoeften en doelstellingen. Het streven naar algemene EU-doelstellingen zou immers geen beperking moeten zijn voor het ontwikkelingspotentieel van een specifieke regio of gemeente op basis van regiospecifieke kennis en bevoegdheden. Daarom pleit het Comité voor regionale doelstellingen in het kader van Europa 2020.

32. Het CvdR is ingenomen met het huidige systeem van het Cohesiebeleid, dat grote voordelen biedt en een toegevoegde waarde inhoudt voor de regio's en waarmee een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan de ontwikkeling van de betrokken regio's. Het roept de Europese Commissie op om een strategie uit te stippelen voor de werking van het Cohesiebeleid voor de programmeringsperiode die in 2021 begint, en voor de handhaving van de huidige wijze van uitvoering, waarbij het bbp, gecombineerd met andere indicatoren, een cruciale rol speelt bij de beoordeling en de tenuitvoerlegging.

33. Het CvdR vestigt in dit verband de aandacht op de andere focus van de doelstelling „Europese territoriale samenwerking“ van het Cohesiebeleid. Zo is de ontwikkeling van grensoverschrijdende samenwerking met name gericht op de bevordering van de integratie van grensregio's op alle gebieden van het menselijk leven — wat dus verder gaat dan de doelstellingen van de Europa 2020-strategie. Er moeten op dit gebied methoden en indicatoren worden ontwikkeld om deze vooruitgang beter te kunnen meten en te beoordelen.

34. Ook wijst op de nauwe afstemming tussen het Cohesiebeleid en Europa 2020, maar betreurt de wanverhouding tussen de metingswijzen en de interventie-instrumenten van Europa 2020 enerzijds en het Cohesiebeleid anderzijds.

35. De Commissie zij eraan herinnerd dat de territoriale dimensie in de herziene strategie beter uit de verf zal moeten komen. Dat geldt met name in het licht van territoriale cohesie want daar zou de ontwikkeling van economische, sociale en milieu-indicatoren de kwaliteit van lokaal en regionaal beleid kunnen verbeteren. Bij dergelijke strategieën zou gebruik moeten worden gemaakt van op een multidimensionale aanpak gebaseerde methoden, waarbij het bbp of andere economische indicatoren worden aangevuld met sociale en milieu-indicatoren die op alle bestuursniveaus politieke steun genieten.

36. Verder wijst het Comité erop dat, in het kader van de sterke stimulansen voor de thematische concentratie van middelen uit de structuurfondsen op een beperkt aantal beleidsterreinen die bijdragen tot de verwezenlijking van Europa 2020, het redelijk is om aan te nemen dat het succes van het Cohesiebeleid zal worden afgemeten aan de vooruitgang met het verwezenlijken van de doelstellingen van Europa 2020.

37. Ook dringt het erop aan dat de nieuwe hoofddoelstellingen van Europa 2020 en voor de periode erna vanaf de basis worden geformuleerd, zodat toekomstige nationale hervormingsprogramma's kunnen rapporteren over de bijdragen van de LRA tot de verwezenlijking van de nationale kerndoelen. Dit zou ook de nationale regeringen ertoe kunnen aanzetten om de LRA te betrekken bij de voorbereiding van de nationale hervormingsprogramma's, hetgeen nu niet het geval is in de meeste lidstaten.

38. Het CvdR is er voorstander van dat het cohesiebeleid na 2020 wordt losgekoppeld van de toekomstige Europa 2020-strategie, zodat het cohesiebeleid weer kan doen waar het ooit voor in het leven is geroepen, nl. de ontwikkelingsverschillen tussen regio's verminderen en de bakens uitzetten voor de investeringen binnen de EU.

39. Een aantal EU-instrumenten zijn echter nog altijd onderworpen aan overdreven enge economische indicatoren. Dit geldt ook voor het Cohesiebeleid, waar de middelen worden verdeeld over de lidstaten volgens het bbp per inwoner en de werkloosheidsgraad. Maar de indeling van regio's van NUTS-niveau 2 in een van de drie ontwikkelingscategorieën bepaalt de toewijzing van middelen en die is uitsluitend gebaseerd op het bbp per capita.

40. Subsidiabiliteitsbesluiten worden dus in wezen genomen zonder oog voor sociale, milieu- en territoriale aspecten in de Europese regio's. De logische stap zou dus zijn om toekomstige instrumenten te baseren op een bredere en uniforme methode en meer gebruik te maken van sociale, milieu- en territoriale indicatoren die met name aangeven met welke specifieke, in het Verdrag omschreven regionale kenmerken rekening moet worden gehouden bij de vaststelling van de regio's die in aanmerking komen.

41. Wat is het vermogen van het niveau NUTS 2 om te komen tot echte gemeenschappen en geografische gebieden? In veel lidstaten zijn NUTS-gebieden namelijk louter statistische gebieden op basis van populatie en niet met inachtneming van actuele grenzen of functionaliteit. De NUTS-gegevens worden ook gebruikt voor toewijzing van de middelen uit de structuurfondsen, maar dat gebruik ter formulering en evaluering van de territoriale impact van cohesie-, vervoers-, milieu- en ander beleid van de EU heeft een ontmoedigende werking waardoor het EU-beleid lokaal geen effect sorteert. In dit verband, met het oog op een eerlijker verdeling van de financiële middelen, is het cruciaal dat de beslissende tekortkomingen van het bbp, zoals de territoriale afwijkingen als gevolg van grensoverschrijdend pendelen in NUTS-gebieden, moeten worden gecompenseerd door rekening te houden met de sociale en ecologische situatie in de regio's ten aanzien waarvan over subsidiabiliteit wordt besloten.

42. In het licht daarvan moet de toewijzing van middelen uit de structuurfondsen, waaronder het Cohesiefonds, in de volgende meerjarige financiële periode gebaseerd zijn op meer criteria dan het bbp voor zover deze op alle bestuursniveaus aanvaardbaar zijn.

Volgende stappen naar een strategie op basis van het bbp en verder

43. Het Comité erkent tegelijkertijd de legitimiteit van de kernstreefcijfers voor het bereiken van algehele strategische doelstellingen en merkt op dat er voor het toezicht op de vooruitgang doelgerichte, geharmoniseerde en vergelijkbare regionale gegevens tijdig beschikbaar moeten zijn.

44. Het is hier wezenlijk dat er indicatoren en regelmatig bijgewerkte regionale gegevens voorhanden zijn om de verantwoordelijkheid van een technisch voorstel te verhogen en goede beleidsbeslissingen te nemen. Hoewel het gegevenssysteem van Eurostat voor indicatoren voor welzijn al doeltreffend en zeer verfijnd is, gaat het om een groot probleem voor de regionale en lokale beleidsmakers, ook voor de multi-level-uitvoering van Europa 2020 en het Cohesiebeleid. Commissie en Eurostat moeten hier dringend wat aan doen om het gegevenssysteem te verbeteren en nog doeltreffender te maken. Dit is mogelijk door tegelijkertijd te werken aan effectbeoordelingsmethoden en deze toe te passen op de evaluatie van het beleid.

45. Het CvDR is in dit verband ingenomen met de vooruitgang die de Commissie heeft geboekt met haar routekaart 2009 voor „Meting van de vooruitgang in een veranderende wereld”, maar het betreurt dat men weinig is opgeschoten met de productie en de verspreiding van de regionale en lokale gegevens.

46. Het Comité wijst erop dat vaak in de landen waar de beschikbaarheid van regionale en, bovenal, lokale gegevens minder volledig is in het kader van de structuurfondsen van de EU, aanzienlijk meer geld gekregen kan worden voor thematische doelstelling 11 (de zogenaamde institutionele capaciteitsopbouw). We staan aan het begin van de programmeringsperiode en daarmee is er een unieke gelegenheid om pan-Europese vergelijkbare gegevens op regionaal en lokaal niveau te ontwikkelen voor de uitwerking en evaluatie van EU-beleid na 2020.

47. Het Europees statistisch systeem wordt opgeroepen tot een verdere verbetering van de kwaliteit van administratieve gegevens en om vaart te zetten achter de uitvoering van geo-referencing-statistieken om de kwaliteit van gegevensvergaring te verhogen en de lasten voor de respondenten te verlagen.

48. Het is een goede zaak dat er sinds het laatste CvDR-advies over het „bbp en verder” steeds meer data over met name het lokale en regionale niveau beschikbaar zijn gekomen. Maar dat zijn er nog niet voldoende en daarom wordt de Commissie verzocht om zo snel mogelijk met een analyse te komen van de huidige en toekomstige gebreken in de voorziening van alomvattende economische, sociale, demografische en milieudata in Europa die verder gaan dan het bbp.

49. Met name betreurt het Comité in dit verband dat de regionalisering van Europa 2020- indicatoren momenteel ontoereikend is. Slechts sommige van die indicatoren voor de kerndoelen van Europa 2020 op regionaal niveau (NUTS 2- en 3-niveau) zijn beschikbaar, en soms met een aanzienlijke vertraging. Hetzelfde geldt voor de alternatieve indicatoren die regio's en steden op hun grondgebied noodzakelijk zouden kunnen achten als *conditio sine qua non* voor vooruitgang in de richting van de doelstellingen en streefcijfers van de EU. Geactualiseerde regionale statistieken zouden het namelijk mogelijk maken om een synthetische „regionale-vooruitgangsindicator” te maken, zoals door het Comité voorgesteld.

50. De Europese Commissie en Eurostat moeten een tijdschema vaststellen om de LRA te betrekken bij het formuleren van (realistische) doelen en het leveren van de regionale statistische gegevens die nodig zijn om een herziene Europa 2020-strategie te ontwikkelen, uit te voeren, te monitoren en te evalueren door territoriaal gedifferentieerde doeleinden te stellen.
51. Het Comité benadrukt de noodzaak om verder te gaan dan het huidige systeem van statistieken en indicatoren (gebaseerd op de NUTS-verordening) bij het meten van vooruitgang op lokaal en regionaal niveau, in het bijzonder met betrekking tot het concept van „functionele regio's”, onderstreept het belang van grensoverschrijdende gebieden en stelt voor dat de Commissie verder werkt aan de ontwikkeling van de concepten en bijbehorende indicatoren. Ook moet zij in dit verband oog hebben voor de macroregio's.
52. Het CvdR pleit er ten slotte voor om de territoriale dimensie te versterken op een groot aantal beleidsterreinen van de Unie en dat met name in het kader van territoriale cohesie, waar de ontwikkeling van relevante economische, sociale en milieu-indicatoren kan bijdragen tot de verbetering van de kwaliteit van lokaal en regionaal beleid.
53. Het CvdR verzoekt de Europese Commissie om in het kader van het Europees statistisch programma de nodige stappen te ondernemen om het gebrek aan statistische informatie over de binnen de EU bestaande diversiteit en territoriale bijzonderheden tegen te gaan; daarbij valt met name te denken aan maatregelen op het vlak van gegevensverzameling en aan de invoering van indicatoren voor verschijnselen als verafgelegen ligging en isolement. Doel van dit alles is tot een Europees beleid te komen dat, overeenkomstig het beginsel van territoriale cohesie, beter is toegesneden op de specifieke situatie van regio's die met deze verschijnselen worden geconfronteerd.
54. Volgens het CvdR moet er een ondersteunend model komen voor de vastlegging van een rangorde van prioriteiten voor het welzijn op lokaal niveau, zodat de specifieke kenmerken van de regio duidelijk worden, in een voor alle EU-regio's geldend kader. Die rangorde moet gebruikt worden voor ex-ante en ex-post beleidsevaluaties, ook in de onderhandelingen tussen de Europese Commissie en lokale overheden of bij raadpleging van lokale stakeholders.

Gedaan te Brussel, 11 februari 2016.

De voorzitter
van het Europees Comité van de Regio's
Markku MARKKULA
